

dr Paweł ŁABUZ
Wyższa Szkoła Prawa, Ekonomii i Nauk Medycznych w Kielcach
pawlab@op.pl
dr Mariusz MICHALSKI
Wyższa Szkoła Prawa, Ekonomii i Nauk Medycznych w Kielcach
m.michalski@opoczta.pl

POLITYKA BEZPIECZEŃSTWA ROSJI WOBEC UKRAINY JAKO DETERMINANT SYSTEMU BEZPIECZEŃSTWA W POLSCE

SECURITY POLICY OF RUSSIA TOWARDS UKRAINE AS DETERMINANTS OF THE SECURITY SYSTEM IN POLAND

Streszczenie: Przygotowane opracowanie opisuje bardzo istotny współcześnie problem zagrożeń bezpieczeństwa struktur państwowych w całym jego spektrum zjawiskowym, gdzie trudne są do zdiagnozowania czynniki ich powstawania oraz dalszej eskalacji na inne sąsiednie państwa. Przykładem może być współczesna rosyjska polityka bezpieczeństwa wobec Ukrainy, powodująca zmianę systemów bezpieczeństwa w Polsce.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo wewnętrzne, bezpieczeństwo narodowe, przestępczość, polityka, zagrożenia.

Summary: The prepared study is describing very much essential in our times problem of security threats of state structures in entire with his dreamlike spectrum, where for diagnosing factors of their coming into existence and the further escalation into other neighbouring states are difficult. A contemporary Russian security policy can be an example towards Ukraine, causing the change of security systems in Poland.

Keywords: internal security, national security, crime, politics, threats.

Wstęp

Rozważania dotyczące bezpieczeństwa międzynarodowego nieodmiennie skłaniają do refleksji nad tym, co stanowi dla niego zagrożenie. Przygotowanie przeglądu obszarów bezpieczeństwa musi prowadzić do przeglądu zagrożeń bezpieczeństwa. Konieczność przygotowania palety środków przeciwdziałania zagrożeniom dla bezpieczeństwa pociąga za sobą potrzebę poznania i zrozumienia tych zagrożeń, ich natury, źródeł i sposobów przejawiania się we współczesnym świecie.

Jest to wyzwanie, któremu trzeba sprostać w sposób szczególnie efektywny i precyzyjny. Ta precyzja i jasność postrzegania wyzwań, które stawia przed państwami współczesny świat, jest tym bardziej niezbędna, że większość z nich, jeśli nie wszystkie, są wyzwaniami transgranicznymi. Bardzo trudno byłoby wskazać jakiegokolwiek zjawisko, które zagrażałoby wyłącznie jednemu państwu. W dobie globalizacji, zacieśniania się więzów pomiędzy państwami, rosnących wzajemnych zależności i współzależności, polityka izolacjonizmu jako gwarancji bezpieczeństwa nie sprawdza się i nie może się sprawdzać. Jednym z największych osiągnięć naszej cywilizacji jest wypracowanie zasad współpracy pomiędzy państwami, jednak rosnąca współpraca idzie w parze z coraz większą współzależnością, a ta sprowadza na państwa konieczność ścisłej współpracy nie tylko w dziedzinie ekonomii czy przepływu osób, ale także w dziedzinie bezpieczeństwa (Fehler 2002, s. 164-165).

Charakterystyka ukraińskiej przestępczości zorganizowanej

Należy zauważyć, że zorganizowana przestępczość staje się dziś istotnym czynnikiem wzmocnienia napięć społecznych i destabilizacji stosunków społecznych, przyczynia się do deformacji nowych form gospodarczych. Nasilają się procesy powiązań (kontaktów przestępczych) liderów grup przestępczych ze skorumpowanymi urzędnikami organów władzy i ścigania. Przestępczość zorganizowana pozostaje jednym z czynników realnego zagrożenia wprowadzenia reform społeczno-gospodarczych i wejścia Ukrainy do wspólnoty światowej. Tendencja ostatnich lat świadczy o rosnącym zainteresowaniu liderów grup przestępczych, którzy aktywnie próbują włączać się w legalne struktury gospodarcze i państwowe. Praktyka pokazuje, że duże mafie legalizują swoją działalność poprzez tworzenie różnych stowarzyszeń, spółek, organizacji pośredniczących i spółdzielni. Aby osiągnąć ten cel, należy ujawnić pojęcie, przyczyny, główne tendencje rozwoju i stan obecny na Ukrainie zorganizowanej przestępczości; scharakteryzować jej elementy składowe i poszczególnie jej przejawy i tym podobne.

Doktryna bezpieczeństwa Rosji

Sposoby prowadzenia zagranicznej polityki Federacji Rosyjskiej kontynuowały dążenia do odpowiednich standardów państw zachodnich, zwłaszcza USA. W 1994 r. jądrowe rakiety Rosji i USA były skierowane z terytoriów tych państw do niezaludnionych rejonów Ziemi.

We wspólnej deklaracji dwóch państw podpisanej w Camp David, 1992 r., było odnotowane zakończenie zimnej wojny i oświadczone, że Rosja i USA nie uważają siebie za potencjalnych przeciwników. W styczniu 1993 roku między Rosją i USA była zawarta nowa umowa o ograniczeniu strategicznych zbrojeń ofensywnych (SALT II).¹

¹ Zgodnie z umową, przed 2003 r. powinno być osiągnięte skrócenie jądrowego potencjału dwóch państw na 2/3 w porównaniu z poziomem, określonym Umową SALT-I (ang. *Strategic Arms Limitation Treaty*).

Rosja dołączyła również do Konwencji o zakazie broni chemicznej. Z osłabieniem pozycji Federacji Rosyjskiej w krajach Centralnej i Wschodniej Europy, rosyjskie kierownictwo zetknęło się z nowym problemem – rozszerzeniem NATO na wschód. Rosyjska dyplomacja próbowała zapobiec i uczestnictwu byłych członków Układu Warszawskiego, a także krajów bałtyckich. Kierownictwo północnoatlantyckiego aliansu, ogłosiło o sposobie współpracy z tymi krajami – bez otrzymania statusu pełnoprawnego członka NATO. Oni też mogli podpisać program „Partnerstwo dla zachowania pokoju”.

W stosunkach Rosji z wieloma byłymi republikami ZSRR zostają nierozstrzygnięte problemy. Dotyczy to pytania o prawa rosyjskojęzycznej części ludności, mieszkającej na terenie tych państw. W stosunkach z Ukrainą istnieje problem statusu m.in. Sewastopola i warunków rozdziału czarnomorskiej floty. W długotrwałej perspektywie, z uwzględnieniem rosyjskich strategicznych interesów, ekonomiczny związek tych krajów okazał się korzystniejszy, aniżeli separatyzm. Na początku 1993 r. przyjęty został Statut WNP, który podpisało tylko 7 krajów. Praktycznym krokiem na drodze integracji było podpisanie Umowy o Wspólnocie Suwerennych Republik Rosji i Białorusi 2 kwietnia 1996 r.

Rosja nie jest typowym państwem demokratycznym, w którym mechanizmy podejmowania decyzji są przejrzyste. Nie wystarczy więc badać jej politykę zagraniczną, interpretując dosłownie kompetencje konstytucyjne i zawarte w zasadniczych dokumentach programowych głównych instytucji państwa, jak: prezydent, administracja, minister spraw zagranicznych, obrony i służb wywiadu. Aby zrozumieć motywy polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej, należy brać pod uwagę wpływy nieformalnych grup interesu, biznesu surowcowego, zbrojeniowego, a nawet biurokracji (Bryc 2004, s. 71).

Prawną bazą prawdziwej Koncepcji jest Konstytucja Federacji Rosyjskiej, prawo federalne oraz inne normatywne akty prawne Federacji Rosyjskiej, które regulują działalność federalnych władz publicznych w zakresie zagranicznej polityki, uznane zasady i normy prawa międzynarodowego i międzynarodowe umowy Federacji Rosyjskiej, a także Koncepcja narodowego bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej, zatwierdzona Dekretem Prezydenta Federacji Rosyjskiej od 10 stycznia 2000 r. N24 (Bryc 2004, s. 71).

Międzynarodowy stan, który sformułował się przed XXI wiekiem, wymagał przemyslenia ogólnej sytuacji wokół priorytetów rosyjskiej polityki zagranicznej i możliwości zasobu jej zabezpieczenia. Razem z pewnym umocnieniem międzynarodowych pozycji Federacji Rosyjskiej pojawiły się także negatywne tendencje.

Pozycja Ukrainy w polityce bezpieczeństwa Rosji

Ewolucja polityki Rosji wobec Ukrainy stanowi obecnie kombinację siły militarnej i czynnika energetycznego, i to właśnie znacznie zwiększa szanse wystąpienia zagrożenia wewnętrznego na terenie tego państwa. W dobie energochłonnych gospodarek narodowych państw poradzieckich Ukraina w długofalowej perspektywie stwarzała Rosji szansę na ekspansję. Dodatkowo, międzynarodowy kryzys finansowy i gospodarczy (2008-2009 r.) stworzył warunki do dalszej ekspansji przemysłu rosyjskiego na rynek ukraiński.

Prezydent Federacji Rosyjskiej Dmitrij Miedwediew, który objął urząd 7 maja 2008 roku – jak pokazała „zimna wojna gazowa” z Ukrainą – nie dążył do zmiany dotychczasowej polityki wobec państw „bliskiej zagranicy”, w szczególności wobec państw Europy Wschodniej. Kontynuował on politykę wyznaczoną przez swojego poprzednika Władimira Putina, a nawet uległa ona pewnemu usztywnieniu. Federacja Rosyjska podejmowała działania wobec Ukrainy nastawione na wykorzystywanie różnych elementów nacisku, zwłaszcza w sferze gospodarczej – a szczególnie energetycznej. Kwestie energetyczne odgrywają kluczową rolę w relacjach Rosji ze wschodnioeuropejskimi członkami Wspólnoty Niepodległych Państw. Brak zdecydowanych działań ze strony poszczególnych państw, jak i całej UE (brak wspólnej polityki energetycznej UE) może spowodować, że dominacja energetyczna oznaczać będzie de facto postępującą przewagę polityczną na obszarze tych państw. Dlatego też UE nie powinna uginać się pod naciskiem naftowo-gazowej dyplomacji Rosji. Winna znaleźć skuteczny sposób na ograniczanie wpływów Rosji na obszarze Europy Wschodniej, co z kolei oznaczać będzie wzrost siły jej oddziaływania na państwa tego obszaru.

Nawiązując do możliwości wystąpienia zagrożenia wewnętrznego na Ukrainie, nie sposób nie zaznaczyć, że to właśnie próby współpracy obozu „pomarańczowego” i „niebieskiego” na scenie politycznej Ukrainy w rezultacie doprowadziły do konfliktów społecznych, ekonomicznych oraz kulturowo-cywilizacyjnych. Od momentu uzyskania niepodległości Ukraina znalazła się na drodze transformacji systemowej. Pomimo wysiłków nie udało się ukształtować w pełni demokratycznego systemu w czasie przemian w latach 1991-1996. Wynikało to ze znaczących różnic pomiędzy władzą wykonawczą, ustawodawczą a sądowniczą. Mimo że w 1996 roku została uchwalona konstytucja Ukrainy, problemu nie udało się rozwiązać. Konstytucja stanowiła kompromis pomiędzy władzą wykonawczą i ustawodawczą, jednak wiele prerogatyw zachował również prezydent, wspierany przez grupy oligarchiczno-klanowe. Mogłoby się wydawać, że próbą zmiany istniejącego stanu rzeczy była „pomarańczowa rewolucja”. Nastąpiła wówczas wymiana ekipy rządzącej oraz dokonano zmian konstytucyjnych, nie doszło jednak do zasadniczych przeobrażeń w zakresie systemu politycznego, które pozwoliłyby na stworzenie jego stabilnej konstrukcji (Kapuśniak 2010, 523).

Warto podkreślić, że niestabilna sytuacja na Ukrainie przeszkadzała decydującym politycznym w Rosji, USA i UE, ponieważ nie do końca wiedzieli oni, z kim należy prowadzić negocjacje. Równocześnie Ukraina poprzez wewnętrzne kłótnie i spory sama skazała się na marginalizację i zmniejszała swoje szanse na członkostwo w strukturach euroatlantycznych.

Geopolityczna pozycja oraz potencjał Ukrainy po „pomarańczowej rewolucji” postrzegana jest przez Zachód jako bardziej atrakcyjna aniżeli miało to miejsce przed tymi wydarzeniami. Konieczność porzucenia przez Ukrainę metod sprawowania władzy charakterystycznych dla minionego reżimu stwarzała problemy także w zakresie bezpieczeństwa państwa. Odnosząc się do rządów ekipy Wiktora Janukowycza, trzeba podkreślić, że upatruje sobie ona prawo do „własności” państwa, monopolu władzy i chęci jej utrzymania przez długie lata. Natomiast w polityce zagranicznej mamy coraz częściej powrót do gry w „wielowektorowość”, czyli balansowanie między UE a Rosją.

Na sytuację międzynarodową Ukrainy wpływa również jej ogólna sytuacja wewnętrzna. Tamtejsza elita polityczna nie zdołała dotąd wypracować, ani wcielić w życie, spójnej wizji reformy pogrążonego w głębokim kryzysie państwa. Polityka władz ukraińskich, także w dziedzinie obronności, reaguje głównie na bieżące wyzwania, a strategiczne koncepcje mają charakter głównie deklaracyjny.

Polityka obronna Ukrainy prowadzona jest poprzez działania polityczne oraz budowę potencjału wojskowego, ale tylko na poziomie wystarczającym do powstrzymania i odparcia jakiegokolwiek agresji. Zadaniem jest również walka z przestępczością zorganizowaną oraz zapewnienie ochrony ludności w razie katastrof, klęsk żywiołowych, niebezpiecznych konfliktów społecznych i epidemii.

W okresie swojej niezależności Ukraina próbuje na miarę możliwości wewnętrznych i panującej sytuacji geopolitycznej prowadzić politykę integracji europejskiej i euroatlantyckiej. Realia stosunków międzynarodowych, czynniki wewnętrzne oraz rozszerzanie się współczesnych zagrożeń i wyzwań dla pokoju europejskiego warunkują potrzebę bardziej intensywnej i owocnej współpracy oraz podjęcia działań integracyjnych, zarówno ze strony Ukrainy, jak i Europy. Głównym zadaniem Ukrainy na drodze wiodącej do uniezależnienia się od Rosji powinno być dążenie do zaprowadzenia stabilnej i pozbawionej wszelkiej dwuznaczności polityki. W obecnej sytuacji stanu wojny na Ukrainie są to jednak zadania niewykonalne.

Działania prowadzone przez Rosję na Ukrainie w sferze informacyjnej i militarnej

Celem wojny informacyjnej jest osłabianie moralnych i materialnych sił przeciwnika lub konkurenta i wzmocnienie własnych. Przewiduje ona przedsięwzięcia propagandowego wpływu na świadomość człowieka w ideologicznych i emocjonalnych branżach. Oczywiście wojna informacyjna jest częścią ideologicznej walki, jednak nie doprowadza bezpośrednio do krwawej rujnacji, przy jej prowadzeniu nie ma ofiar, nikt nie traci jedzenia czy własnego domu. Tymczasem rujnacje, które wywołują wojny informacyjne w psychologii społecznej oraz psychologii osoby, z efektywnością i pod względem znaczenia są całkiem współmierne, a czasem i przekraczają skutki zbrojnych wojen.

Główne zadanie wojen informacyjnych polega na manipulowaniu masami. Cel takiej manipulacji najczęściej polega na (Denning D.E. 2002, s. 26-27):

- wnoszeniu w społeczną i indywidualistyczną świadomość wrogich, szkodliwych idei i poglądów,
- dezorientacji i dezinformowaniu mas,
- osłabieniu pewnych przeświadczeń,
- zastraszeniu swojego narodu wizerunkiem nieprzyjaciela,
- zastraszeniu przeciwnika swoją potęgą.

W końcu ostatnie, ale nie mniej ważne zadanie: zabezpieczenie rynku zbytu dla gospodarki. W tym wypadku wojna informacyjna jest członem konkurencyjnej walki. System to obiekt operacji informacyjnej, może włączać jakikolwiek element epistemo-

logii przeciwnika. Epistemologia zawiera w sobie organizację, strukturę, metody i wiarygodność wiedzy. Na poziomie strategicznym cel kampanii informacyjnej wojny może wpłynąć na decyzję przeciwnika albo konkurenta, także na jego zachowanie w ten sposób, żeby on nie wiedział, że na niego wpływają. Nawet wówczas, kiedy ten cel ciężko osiągnąć, on mimo wszystko zostaje celem ostatecznym kampanii na strategicznym poziomie. Udana, aczkolwiek niedokonana kampania informacyjna, przeprowadzona na strategicznym poziomie, doprowadza do decyzji przeciwnika, (a więc i jego zachowań), że będzie przeczyć jego zamiarom czy przeszkadzać ich wykonaniu.

Udana kampania informacyjna przeprowadzona na poziomie operatywnym będzie podtrzymywać cele strategiczne, wpływając na możliwość nieprzyjaciela oraz podejmować decyzję operatywnie i efektywnie. Innymi słowy, celem ataków informacyjnych na poziomie operacyjnym jest stworzenie takich przeszkód procesowi uchwały decyzji nieprzyjaciela, żeby przeciwnik nie mógł działać czy prowadzić wojny efektywnie. W wojnie informacyjnej celem jest harmonizacja zachowań na operatywnym poziomie z zachowaniami na strategicznym poziomie, żeby zmusić przeciwnika do podejmowania decyzji, które doprowadzałyby do zachowań pomagających osiągać subiekt własnych celów i nie przeszkadzałyby przeciwnikowi w domaganiu się wykonania swoich.

Co do celów ataków w wojnie informacyjnej, to, czym bardziej zależny przeciwnik od systemów informacyjnych przy uchwale decyzji, tym jest w bardziej wrażliwy do wrogiego manipulowania tymi systemami. Programowe wirusy wpływają tylko na te systemy, które mieszczą w sobie programy.

Im bardziej współczesne społeczeństwo, tym więcej zależy od informacji i środków jej dostarczania. Odnosi się to również do Internetu, ale to tylko cypel tej konstrukcji informacyjnej. Każdy zaawansowany kraj ma telefoniczną, bankową i mnóstwo innych sieci, które są kierowane przez komputery, więc właściwe nie ma dla nich słabych miejsc. Wojna informacyjna to już nie mglista branża futurologii, a realna dyscyplina naukowa, którą się studiuje i opracowuje. W najbardziej szerokim sensie informacyjna wojna włącza środki propagandy (Denning 2002, s. 27).

Rewolucja informacyjno-komputerowa odkrywa szerokie możliwości wpływu na władzę i naród, manipulowanie świadomością i zachowaniem ludzi nawet na odległość. Biorąc pod uwagę proces globalizacji sieci telekomunikacyjnych, która odbywa się na świecie, można przypuścić, że właśnie informacyjnym rodzajom agresji będzie nadany priorytet w przyszłości. Jest potrzebne poważne zainteresowanie fachowców o różnym profilu do tego pytania, żeby uniknąć bardzo negatywnych skutków wojny informacyjnej dla całej ludzkości.

Generalnym celem wojny informacyjnej jest naruszenie wymiany informacji w obozie konkurenta. Łatwo zrozumieć, że ten rodzaj broni w ogóle nie jest skierowany na zadanie utraty żywej siły. W tym sensie technologia doprowadziła do bezkrwawej i w tym czasie wyjątkowo efektywnej broni, która niszczy nie ludność, a mechanizm państwowy.

We wszystkich operacjach wojny informacyjnej występują dwa zasadnicze typy graczy: gracz ofensywny, który rozpoczyna operację przeciw jakimś konkretnym zasobom informacyjnym, i gracz defensywny, który zamierza się bronić (Denning 2002, s. 28).

Współcześnie jesteśmy świadkami trwania zbrojnego konfliktu na wschodzie Ukrainy. Angażowane są ogromne środki, giną ludzie. Polityczny stopień konfliktu z dnia na dzień tylko się zwiększa. Wzrasta wojskowa składowa konfliktu. Z początkiem nowego obrotu wojskowej agresji Rosji do Ukrainy informacyjna wojna Kremla zyskała nowe formy. Sprzyjają temu właściwości rozwoju wojskowo-politycznej sytuacji w ostatnim tygodniu. Na wielką skalę, kształtowanie dzisiejszej informacyjnej sytuacji w Ukrainie zaczęło się po tragedii malezyjskiego boeinga.

W tym okresie ukraińskie media potrafiły stworzyć dosyć szczelną informacyjną przesłonę rosyjskiej propagandy. Kreml próbował stworzyć informacyjny szum z mnóstwem wersji krachu liniowca dla odwrócenia uwagi audytorium od realnych przyczyn tragedii i poszukiwania najbardziej korzystnych dla Rosji prawdopodobnych wariantów. W tym „informacyjnym pojedynku” Ukraina nie przegrała. Nawiasem mówiąc, to jeden z niewielu wypadków, kiedy informacyjna polityka Ukrainy pracowała na wyprzedzenie. W informacyjnym polu Ukrainy pracowały zachodnie media, ich dyplomacja i polityczna elita. Ale zwycięstwem tego też nazwać nie można, ponieważ tematyka rozbitego boeinga w Ukrainie przetrwała dosłownie tydzień do półtora. Niestety „informacyjny boeing” przestał być informacją aktualną.

„Mniej podatna na rosyjską propagandę jest opinia publiczna na Zachodzie, choć i tutaj znajduje ona rezonans. Należy też prognozować, że infoagresja Moskwy będzie się nasilać: na informacyjnych polach bitewnych Rosja czuje się bezkarna, a ponadto stale modyfikuje i doskonali techniki przekazu propagandowego, uwzględnia nowe narzędzia medialne, wprowadza innowacje dotyczące działania w sieciach społecznościowych.” (Darczewska 2014, s. 8).

Chaotyczna informacyjna polityka Ukrainy i tym razem nie doprowadziła do zwycięskiego zakończenia. Informacyjny zasób Ukrainy (media, ukraińscy politycy, dyplomatyczny korpus, niepaństwowe społeczne organizacje) przełączyły się na inne aktualne tematy, praktycznie w całości zapomniawszy o międzynarodowej tragedii.

W trzech do czterech tygodni tematyka bojowych działań na wschodzie Ukrainy całym pochłonęła ukraińskie media. Były sukcesy, takie jak w pierwszej kolejności zwolnienia zaludnionych punktów siłami ATO2. Temu tematowi poświęcało się więcej niż połowę informacyjnych zawiadomień. Lecz były i porażki (prowokacja po przeprowadzeniu trzeciego etapu mobilizacji, ofiary na wojnie, wzięcie w niewolę naszych bojowców, słaba wojskowa logistyka i inne), które tylko konstatowały zostawiając za sobą teren domysłów.

Negatywna składowa ukraińskiej informacji była obecna w radio nowościach, tak i w sieciach społecznych. Jakikolwiek przemilczenie w mediach obrastało mnóstwem nowych wersji. Stąd powstawały niezgodne fakty w informacyjnych powiadomieniach, co podważało zaufanie do ukraińskich mediów. Nieobecność państwowego informacyjnego trzonu pozwoliła rozwinąć się informacyjnemu negatywowi.

² Operacja antyterrorystyczna na Wschodzie Ukrainy, mająca miejsce od 13 kwietnia 2014 do dzisiaj. Jej zadaniem jest powstrzymanie terrorystów i separatystów.

Na początku sierpnia doszło do sytuacji, kiedy w mediach krytyki było więcej, niż propagandy ukraińskiego patriotyzmu i państwowości. Pojedyncze oświadczenia ukraińskich polityków, politologów, wojskowych i dyplomatów zostawały bez dziennikarskich komentarzy i dosłownie niwelowały się w otchłani świeżego negatywu. Tu mówi się o bezsystemowej pracy mediów. Trzeba zwrócić uwagę na to, że rosyjska strona o tej porze zajmowała się poszukiwaniem nowych informacyjnych powodów, przebijając?? ten sam świeży ukraiński negatyw.

Po wprowadzeniu rosyjskich wojsk na terytorium Ukrainy zaczął się dużej mocy informacyjny atak Kremla. Kolosalne wsparcie rosyjskiej agresji spełniało się na wszystkich politycznych poziomach: prezydent Federacji Rosyjskiej, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, polityczne siły Federacji Rosyjskiej, przedstawiciele Rosji w Unii Europejskiej i ONZ, a także i w rosyjskich środkach masowej dezinformacji. Nowa informacyjna operacja Rosji przeciw Ukrainie zaczęła się bez poprzedniego przygotowania i skupiła się na takich kierunkach:

- narzucanie myśli o niezdolności dzisiejszego politycznego kierownictwa Ukrainy co do kierowania krajem i podejmowania racjonalnych decyzji,
- stworzenie pojęć o tym, że teraz dla ukraińskiej elity są ważniejsze przyszłe wybory do Rady Najwyższej, a nie wydarzenia na wschodzie Ukrainy,
- kształtowanie negatywnych osądów o wojskowo-politycznym kierownictwie Ukrainy, że chaotyczne bojowe działania doprowadzą do nieuzasadnionych ofiar wśród sił ATO³,
- rozpowszechnienie poglądów o tym, że ukraińska armia na wschodzie Ukrainy jest zdemoralizowana i nie zdolna prowadzić bojowe działania, a jej skład osobowy nie ufa przywództwu wojskowemu,
- narzucanie myśli o tym, że Ukraina nie potrafi przeżyć zimy bez rosyjskiego gazu i należy wrócić do rozpatrzenia gazowych kontraktów,
- wsparcie tematu malezyjskiego boeinga z oskarżeniem ukraińskiej strony w przemilczeniu faktów, obstrzale siłami ATO terytorium spadku liniowca. Oprócz tego, formowały się domniemania, że zza Ukrainy ustalenie realnych winowajców nie będzie możliwe. Docelowym audytorium informacyjnego Kremla jest teraz:
 - wewnętrzna ludność Rosji i ich rosyjskojęzyczne diaspory za granicą,
 - ludność Ukrainy, w tym audytorium okupowanych rejonów Donbasu,
 - audytorium zachodnich krajów,
 - audytorium bliskich z politycznymi poglądami do Rosji państw (kraje celniczego związku i BRICS).

Rosja zaczęła nową operację informacyjną, która ma na celu poprzez obrót eskalacji na wschodzie Ukrainy (Goble P., *Hot Issue – Lies, Damned Lies and Russian*)

Głównymi zadaniami nowej informacyjnej operacji Kremla w kontekście ostatnich wydarzeń są:

- informacyjne wsparcie rosyjskiej wojskowej agresji,
- kształtowanie myśli o pokojowych możliwościach silnego Kremla,

³ Ukraińska operacja antyterrorystyczna (ATO) wymierzona w separatystów.

- wywieranie nacisków na ukraińskie kierownictwo w celu zmuszenia do przyjęcia moskiewskiego scenariusza do uregulowania konfliktu.

W tym celu ukraiński informacyjny obszar musi być przygotowany do wezwań ze strony Rosji, ponieważ rozmowy i dyplomatyczne konsultacje zajmują czołowe miejsce w rozstrzygnięciu kryzysu w Donbasie. Główną część ukraińskich informacyjnych środków musi na siebie wziąć kierownictwo Ukrainy i dyplomatyczny korpus przy bezwarunkowym wsparciu mediów.

Federacja Rosyjska wykorzystuje dużą propagandę, wylewne kłamstwo i dezinformację w ramach wojny, którą prowadzi przeciwko Ukrainie. Trzeba zauważyć, że wojnę prowadzi się nie tylko z Ukrainą i ukraińskimi mediami, ale i z Europą i światem na ogół. Dezinformacja jednoczy prawdę z tym, co ludzie chcą widzieć prawdą i z biegle zamaskowanym prostym kłamstwem. Moskwa aktywnie wykorzystuje taką dezinformację w ramach świadomej szerokiej polityki po całej Ukrainie.

Wszystkie organy władzy w tej albo innej chwili kłamią albo w rezultacie beczynności, albo w trakcie realizacji swojej polityki. Ukrywają to i nie chcą powiadamiać ludzi, albo nadają nieprawdziwą albo zniekształconą informację, żeby odwrócić uwagę albo przekonać ludzi w prawości działań rządu. Ale niewiele rządów wykorzystuje dezinformację, chociaż ona też przypuszcza kłamstwo, nawet, jeśli to ważne dla przesuwania politycznego porządku dziennego.

Natalia Grant, prowadząca autorytet Zachodu po temacie dezinformacji, wyjaśniła to prosto – dezinformacja może być w zasadzie nawet na 99% prawdą. Wyznaczenie dezinformacji rozumie się pojednanie prawdy z tym, co ludzie chcieliby żeby było prawdą, i z jawnym kłamstwem, które wiele osób nie zauważa, jeśli ono biegle jest przedstawione. Więc, dezinformacja wyznacza się nie tylko odsetkiem prawdy albo odsetkiem kłamstwa w niej, jest zaprojektowana, dokonana i, zresztą, postrzegana albo zlekceważona.

Dezinformacja to zawsze uświadomiona polityka i część szerszego wezwania polityki. To nie jest prosta nieuczciwość tego albo innego urzędnika w odpowiedzi na konkretne wydarzenie (*Кремль начал новую информационную атаку*).

Aneksja Krymu i ingerencja na Ukrainie wschodniej przedstawiana jako obrona bratniego narodu zapewniły prezydentowi Putinowi rekordowy wzrost poparcia społecznego. Wzmacnia to pozycję prezydenta w systemie władzy i osłabia wpływy jego oponentów – zarówno opozycji krytycznej wobec aneksji Krymu, środowisk liberalno-demokratycznych, jak i tych grup w rosyjskich elitach, które nie popierają polityki konfrontacji z Zachodem, gdyż przynosi im ona wymierne straty. Utrzymanie wysokiego poparcia społecznego jest dla Putina obecnie bardzo ważne, gdyż ma on świadomość ukrytego niezadowolenia wśród części elit, spowodowanego sankcjami ekonomicznymi i pogarszającym się klimatem inwestycyjnym. W kolejnych latach negatywne konsekwencje tych sankcji będą narastały, a to może potęgować niezadowoleniem w elitach i biznesie, a także w społeczeństwie. Mocarstwowa polityka zagraniczna dla Putina jest bardzo ważnym źródłem legitymizacji całości jego rządów. Będzie to z kolei wymagało od Kremla kolejnych „sukcesów” (przynajmniej propagandowych) w związku z operacją na Ukrainie.

W odróżnieniu od większości innych krajów, rząd Rosji ma długą historię uczestnictwa w kampanii dezinformacji. Carat robił to, radziecki reżim robił to, i Putin robi jeszcze więcej. W ciągu ostatnich sześciu miesięcy reżim Putina rozpowszechnia zawiadomienia o Ukrainie, które zawierają niecałą prawdę, niektóre nieprawdziwe rzeczy, w których ludzie chcieliby wierzyć, ponieważ one pomagają im czuć się dobrze.

Etiologia i rozwój zorganizowanej przestępczości na Ukrainie

Obecnie sytuacja⁴ na Ukrainie charakteryzuje się brakiem zaangażowania urzędników państwowych w ochronę wartości materialnych oraz niezdolnością struktur państwowych do zaspokojenia potrzeb społeczeństwa kraju. Ta sytuacja spowodowała dynamiczny wzrost szarej strefy (kradzież w bardzo dużych rozmiarach, korupcja, nielegalna prywatna działalność gospodarcza, itp.), co stymuluje rozwój przestępczości zorganizowanej i korupcji na Ukrainie. Proces ten z kolei spowodował spadek poziomu życia większości społeczeństwa. Stały wzrost liczby obywateli, którzy znaleźli się na granicy ubóstwa, upadek zasad moralnych życia, podwójna moralność przedstawicieli władzy i struktur administracyjnych, jest źródłem pojawienia się zorganizowanej przestępczości. Przejście Ukrainy do rynkowych stosunków gospodarczych towarzyszy zwiększeniem pozycji zorganizowanej przestępczości, z powodu braku wiarygodnych mechanizmów ochrony nowych struktur gospodarczych przed jej atakami.

Jednym z pierwszych „wynalazków” ludzkości była przestępczość. Jest to zjawisko które nie uznaje barier. Istnieje we wszystkich kulturach, jest popełniane przez wszystkie rasy, zarówno przez jednostkę, jak i przez zorganizowane grupy. W okresie gruntownych zmian społeczno-gospodarczych stosunków, kiedy dzieje się pierwotna akumulacja kapitału, ostre rozwarstwienie społeczeństwa według poziomu dochodów, gdy zmieniają się standardy i wzór zachowań poszczególnych grup społecznych, wzrost przestępczości staje się nieuniknionym zjawiskiem. W tych warunkach władze publiczne nie są w stanie powstrzymać skali tego wzrostu. Ta krytyczna sytuacja w zakresie walki z przestępczością zorganizowaną i korupcją, bierze początek w 1988 roku, kiedy po słynnej ustawie byłego ZSRR „O współpracy” w istocie zaczęło się spontanicznie-niekontrolowane gromadzenie kapitału z przelewem ogromnych środków publicznych w kooperatywy, sektor prywatny, co nosiło w większości przypadków bezprawny charakter. Tutaj znajduje się punkt odniesienia fuzji cieni mafijnego kapitału zgromadzonego w latach totalitarnego reżimu, i młodego, agresywnego gangsterskiego kapitału pierwszych lat demokratyzacji. W takiej sytuacji było nieuniknione pojawienie się najpierw kłęsk, a następnie zorganizowanych grup kryminalnych ściągających haracze i inne formy przestępstw powodujących powstawanie nowej klasy posiadaczy dużego kapitału. Dalszy rozwój wydarzeń

⁴ Konflikt na wschodniej Ukrainie (wojna w Donbasie) – tzw. wojna hybrydowa na terenie obwodu donieckiego i ługańskiego Ukrainy, rozpoczęta w kwietniu 2014. Zbrojne wystąpienie separatystów (wspieranych przez rosyjską armię i siły specjalne) dążących do oderwania tego terytorium od Ukrainy (Donieckiej Republiki Ludowej (DRL) i Ługańskiej Republiki Ludowej (ŁRL)) było poprzedzone przez marcowe wystąpienia prorosyjskie i kryzys krymski, które nastąpiły po rewolucji Euromajdanu.

na Ukrainie również stworzył podatny grunt dla wzrostu przestępczości zorganizowanej. Proces zmiany form własności lat 90. odbywał się zazwyczaj w pozbawionych kultury formach, często miał kryminalny charakter. Wielu liderów zbrodniczych formacji przyjęło obywatelstwo innych państw i wyjechało za granicę, co rodzi pewne trudności z ich zatrzymaniem i doprowadzeniem do odpowiedzialności karnej. Powyższe dane dają prawo stwierdzić, że przestępczość zorganizowana, będąc czynnikiem społecznym i ekonomicznym ma silne tendencje dalszego rozwoju i rozszerzania strefy wpływów nie tylko na Ukrainie, ale i poza jej granicami (Гвоздецький 1997, 98). Nauka w sprawach karnych mówi o tym, że zazwyczaj działa pięć rodzajów uczestników zbrodniczych formacji:

- „pseudo przedsiębiorcy”, którzy pojawili się w 1988 roku od momentu przyjęcia Ustawy ZSRR „O współpracy”. Specjalizują się w finansach (uzyskiwanie nielegalnych kredytów i ich wyłudzenie przez pseudo upadłości, przekupstwa pracowników systemu bankowego, transferowe operacje konwersji rubla, używanie fałszywych dokumentów bankowych), „pompowanie” publicznych środków na rachunki struktur handlowych, nielegalnej prywatyzacji państwowego i publicznego mienia, spekulacją nieruchomościami, sprzedają strategicznego surowca uzyskanego na podstawie licencji i kwot od skorumpowanych urzędników;
- „gangsterzy”; głównym celem – rakieta (wymuszenie) i powiązane z nim bandytyzm, rozboje, napady, kradzieże. Ponadto, „gangsterzy” kontrolują tradycyjne „klasyczne” sfery nielegalnej działalności: handel narkotykami, hazard, prostytucję;
- „państwowi złodzieje” – zorganizowane grupy przestępców, powstałe jeszcze w okresie stagnacji, szczególnie aktywne w zakresie przetargów przedsiębiorstw państwowych, a w latach reform prowadzący nielegalną działalność w zakresie prywatyzacji mienia państwowego, sprzedaż surowców, metali nieżelaznych i metali ziem rzadkich, lasy, „pompowania” środków walutowych. Ze względu na te bezprawne działania i posiadania, kapitały stały się także obiektem siłowego ciśnienia „gangsterów”;
- „skorumpowani urzędnicy” – grupy urzędników w organach władzy, zarządzania, zdrajcy w organach ścigania, którzy w wyniku przekupstwa zapewniają nielegalne korzyści, i biorą udział w podziale zysków, zapewniają „parawan” w przypadku zagrożenia wystąpienia postępowania karnego;
- „koordynatorzy” – elita świata przestępczego, jak zwykle, „złodzieje w ustawie” (*wory w zakonie*) albo „autorytety”, umożliwiające „stabilność” systemu zorganizowanej przestępczości poprzez integrację z każdym z wymienionych wyżej elementów.⁵

Kluczowym zjawiskiem, związanym z przestępczością zorganizowaną jest przestępcze środowisko. Tworzy ideologię i dostarcza rezerwy, przy czym ideologię z szerokim

⁵ *Wor w zakonie* (dosłownie tłumacząc: honorowy złodziej, w bardziej jasnym tłumaczeniu – bandyta, który przestrzega kodeksu bandyckiego) – szanowany autorytet w świecie kryminalistów w dawnym ZSRR, obecnej Rosji i republikach postradzieckich. Jest to tytuł, który jest odpowiednikiem ojca chrzestnego we włoskiej mafii albo generała w wojsku. Liczbę worów szacuje się na od kilku do 10 tys.

zestawem swoich moralnych, „prawnych”, estetycznych, nawet filozoficznych pomysłów, nie tylko rehabilituje przestępczość, ale i tworzy bazę dla subkultury tego środowiska. Przystępcze środowisko można określić jako bardzo stabilny system relacji pomiędzy różnymi kategoriami sprawców i zorganizowanych grup przestępczych, gdzie obowiązują swoje niepisane prawa, karne tradycje, podział sfery przestępczego biznesu, obiektów zamachu i terytorium, realizowana jest koordynacja i zarządzanie działalnością przestępczą (Кудрявцева, Эминова 1997, s. 334).

Konkluzja

Końcowe lata XX wieku wyróżniają się kolosalnymi zmianami w życiu człowieka, które uwarunkowane są przede wszystkim uczestnictwem szerokich mas ludzi w procesie jakim jest tworzenie kraju i wzmacnianiu wpływu demokracji na rozwój społeczności. Udaje się to spełniać nie tylko dzięki stworzeniu mechanizmów realizacji i egzekwowania prawa obywateli do uczestnictwa w politycznym życiu swojego państwa, ale też dzięki powszechnemu dostępowi do informacji, która pozwala orientować się i mieć własny, częstokroć ukształtowany wybór. Ukraina po zdobyciu niepodległości i ogłoszeniu, że stała się państwem demokratycznym zaczęła uczestniczyć w procesach politycznych i prawnych, a także w kształtowaniu się nowej gałęzi władzy.

Główne geopolityczne i narodowe interesy Rosji na postsowieckim obszarze polegają na zabezpieczeniu pozycji „dużego państwa” i wpływowego centrum świata ekonomicznego, politycznego i wojskowego zjednoczenia nowych niezależnych krajów pod kontrolą Rosji; na zabezpieczeniu ochrony zewnętrznych granic po obwodzie WNP⁶, przeciwdziałaniu wzmocnieniu pluralizmu geopolitycznego na terytorium byłego ZSRR. W geopolitycznych opracowaniach rosyjskich ekspertów i polityków postsowieckie państwa – Ukraina i Białoruś wyróżniają się jako kluczowe dla strategicznego rozwoju Rosji. Najpierw w realizacji idei stworzenia słowiańskiego związku trzech państw, które inicjują się w narodowo-patriotycznymi siłami Rosji jako pierwszoplanowe strategiczne zadanie na drodze odbudowy geopolitycznej kontroli Rosji nad eurazjatyckim obszarem politycznym, ekonomicznym i bezpieczeństwa.

Każde państwo w swojej działalności polityki zagranicznej pragnie osiągnąć trzy główne cele – przedstawienie siebie w dogodnym świetle, ustalanie swojego wpływu nad jakimiś procesami czy subiektami międzynarodowych stosunków i zabezpieczenie gwarancji stabilnego i bezpiecznego rozwoju.

Analizując ostatnie wydarzenia na Ukrainie i reakcje ukraińskich, rosyjskich i międzynarodowych mediów, można stwierdzić, że przeciwko Ukrainie jest prowadzona przez Rosję potężna wojna informacyjna, która w latach 2013-2015 osiągnęła maksymalną siłę. Podczas gdy we wschodniej Ukrainie wciąż trwają walki, a liczba ofiar sięga tysięcy, rosyjska propaganda we wszystkich mediach próbuje fałszować fakty i pokazać

⁶ Wspólnota Niepodległych Państw – regionalne ugrupowanie integracyjne utworzone na mocy układu białowieskiego z 8 grudnia 1991 roku. Zrzesza większość byłych republik Związku Radzieckiego. Zajmuje się m.in. współpracą polityczną, gospodarczą i problemami bezpieczeństwa międzynarodowego.

je daleko od rzeczywistości, szukając stosunkowo wiarygodnie brzmiących wyjaśnień swoich działań. Pole informacyjne ma w tym przypadku dwie wersje wydarzeń: rosyjską, która właściwie jednomyślnie przedstawiana jest przez wszystkie rosyjskie media, blokując informacje spoza tego nurtu i wersję ukraińskich mediów, w większości popieraną w sposobie prezentowania wydarzeń przez czołowe tytuły mediów światowych.

Rosja swoim działaniem dąży do tego, aby uzyskać ze strony głównych mocarstw zachodnioeuropejskich Niemiec i Francji akceptację dla swoich interesów na Ukrainie. W opinii Kremla, główną przyczyną, dla której nie udało się tego do tej pory osiągnąć, były naciski Waszyngtonu. Rosja stosuje wobec elit zachodnioeuropejskich kombinację gróźb eskalacji konfliktu na Ukrainie i utraty korzyści ze współpracy gospodarczej z Rosją z wizją trwałego i stabilnego ładu europejskiego. Z punktu widzenia Moskwy miałyby to oznaczać rezygnację na przyszłość z perspektyw rozszerzania Unii Europejskiej o państwa Europy Wschodniej i niekwestionowaną dominację Rosji na obszarze poradzieckim.

BIBLIOGRAFIA

- Bryc A. (2004), *Cele polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej*, Toruń, s. 71.
- Darczewska J. (2014) *Anatomia rosyjskiej wojny informacyjne*, Punkt Widzenia nr 42, Warszawa, s. 8.
- Denning D. E. (2002), *Wojna informacyjna i bezpieczeństwo informacji*, Warszawa, s. 26-27.
- Darczewska J., (maj 2014) *Autonomia rosyjskiej wojny informacyjnej. Operacja krymska – studium przypadku*. „Punkt widzenia nr 42”, Warszawa. Pobrano 23 listopada 2017, z: http://www.osw.waw.pl/sites/default/files/anatomia_rosyjskiej_wojny_informacyjnej.pdf.
- Fehler W. (2002), *O pojęciu bezpieczeństwa państwa*, [w:] W. Śmiałek, J. Tymanowski (red.), *Bezpieczeństwo państw i narodów w procesie integracji europejskiej*, Toruń, s. 164-165.
- Goble P., *Hot Issue – Lies, Damned Lies and Russian Disinformation*, przetłumaczono przez <http://www.stopfake.org/>. Pobrano 23 listopada 2017 z: http://www.jamestown.org/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=42745&tx_ttnews%5BbackPid%5D=7&cHash=6ccbe7697870188378d5960d23bb0f3a#.U-zFxBHlqM8.
- Гвоздецький В. (1997), *Основні причини виникнення та особливості функціонування організованої злочинності в Україні*, nr 5, Дніпро, s. 98.
- Kapuśniak T. (2010), *Elita władzy, grupy oligarchiczne a społeczeństwo obywatelskie na scenie politycznej Ukrainy*, [w:] T. Bodio (red.), *Przywództwo i elity polityczne w krajach WNP*, t. 2, Warszawa, s. 523.
- Кремль начал новую информационную атаку*. Pobrano 3 września 2014 z: <http://www.stopfake.org/kreml-nachal-novuyu-informatsionnyu-ataku/>.